

a strong network of state financial institutions did not become the driving force that would activate the bank crediting of real economy's investment activity.

Strengthening of the financial system role as a means of economic development based on innovation is possible under the implementation of one of the major models of national innovation system: mostly based on market mechanisms or the dominance of centralized management of innovation processes.

The author believes that under conditions of high corruption and institutional immaturity the selective approaches to innovation policy will be ineffective in Ukraine. The author substantiates the need for government support of priority areas in innovation by primarily non-selective methods that give advantages to a large group of companies automatically, without the official's actions. The non-selective methods of innovation policy work equally well under the well-functioning institutions, as well as under the poorly performing public institutions. The author reaches conclusions regarding the need to return to an active innovation policy, including the application of fiscal methods.

Key words: *Structural reforms, innovative development, innovation policy, economic security.*

УДК 378.3

М. Ю. Авксентьев

ОГЛЯД СИСТЕМ ДЕРЖАВНОГО ФІНАНСУВАННЯ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ВИЩИМИ НАВЧАЛЬНИМИ ЗАКЛАДАМИ

У статті проаналізовано систему фінансування вищої освіти в Україні, Росії та Білорусії. Розглянуті способи залучення коштів для розвитку освітньої сфери в порівнянні з іншими країнами. Доведено необхідність застосування змішаної системи фінансування освіти.

Ключові слова: держзамовлення підготовки фахівців, державне фінансування вищої освіти; доступна вища освіта; безкоштовне отримання вищої освіти; фінансова підтримка студентів.

Постановка проблеми. Процес планування кількості необхідних працівників є дуже важливим елементом розвитку ринкової економіки, а для його ефективного проведення необхідно вивчати досвід інших держав з метою уникнення проблем і використання позитивних моментів.

Аналіз публікацій з проблеми. При написанні статті використовувалися всі відкриті джерела мережі Internet, що дало змогу більш точно розглянути різні системи освіти в більшості країн, які мають суттєві відмінності, проаналізувати способи фінансування навчальних закладів. Окремі питання цієї проблематики присутні в дослідженнях М. Ю. Білінець, А. О. Касич, Г. А. Лукичов, Є. О. Малік, В. М. Філіпов.

Викладення основного матеріалу. Поняття «Держзамовлення» на підготовку фахівців з вищою або професійною освітою зустрічається винятково в країнах пострадянського простору. Це пов'язане з прийнятою в плановій економіці системою прогнозування й планування потреби у фахівцях певних професій залежно від планових завдань розвитку економіки в цілому.

Однак потреби у фахівцях в умовах ринкової економіки не мають чітких тенденцій і прогнози в цій галузі не характеризуються достатньою надійністю. Незважаючи на це, система «держзамовлення» продовжує функціонувати й визначається відповідними положеннями, рекомендаціями й методиками.

Розглянемо принципи формування держзамовлення на підготовку фахівців на прикладі України, Російської Федерації й республіки Беларусь.

В Україні кількість студентів, що навчаються за рахунок держави визначається на основі «Порядку формування державного замовлення на підготовку фахівців, наукових, науково-педагогічних та робітничих кадрів, підвищення кваліфікації та перепідготовки кадрів»[1].

Зазначений порядок визначає механізм державних органів – головних розпорядників бюджетних коштів та Мінекономрозвитку в процесі формування державного замовлення та основні напрями його формування. Державне замовлення формується Мінекономрозвитком за поданням Міністерства освіти й науки та інших державних замовників з урахуванням середньострокового прогнозу споживи у фахівцях та робітничих кадрах на ринку праці та обсягів видатків державного бюджету на зазначені цілі.

Загальна схема формування держзамовлення підготовки фахівців в Україні наведена на рис. 1.

Мінекономрозвитку також інформує щороку Кабінет Міністрів України про хід виконання державного замовлення й у разі потреби готує пропозиції про вжиття додаткових заходів для забезпечення його виконання.

В Російській Федерації держзамовлення на підготовку фахівців формується відповідно до Концепції модернізації російської освіти [2]. У сучасних умовах формування державного замовлення кваліфікованих фахівців розглядається в Росії як важлива складова частина маркетингової інформації, необхідної для розробки заходів щодо регулювання й контролю за змінами ринку освітніх послуг, з стратегічного планування системи підготовки й перепідготовки кадрів, орієнтованої на попит [2].



Рис. 1. Формування держзамовлення підготовки фахівців в Україні
Джерело: складено автором.

Термін прогнозування кадрових потреб соціально-економічного розвитку територій – не менше п'яти-семи років, тому що сформовані на основі його результатів плани прийому до установ освіти визначають структуру випуску відповідних фахівців. Більш тривалі терміни прогнозування неможливі у зв'язку з високою ринковою динамікою. Порядок формування держзамовлення підготовки фахівців в Росії наведено на рис. 2.

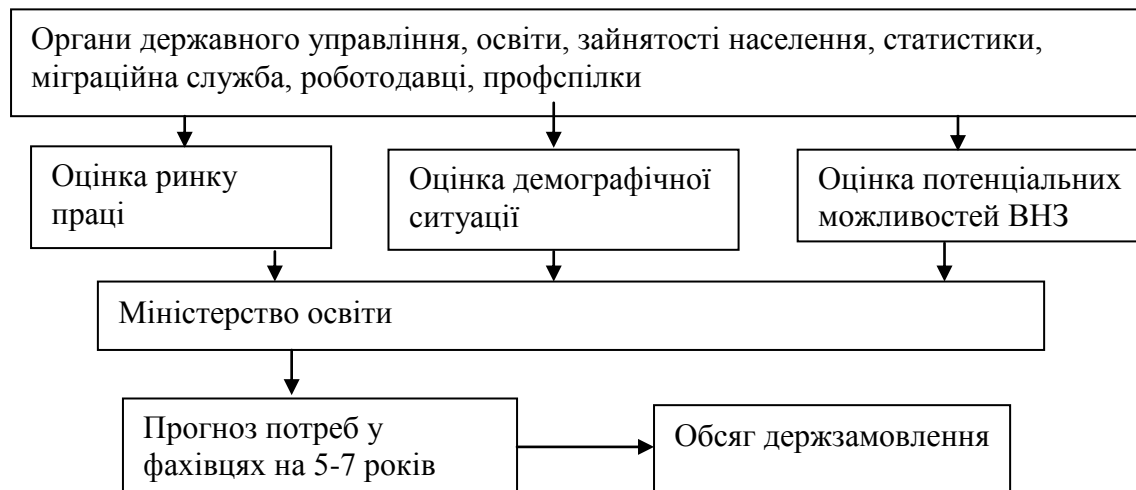


Рис. 2. Порядок формування держзамовлення підготовки фахівців в Росії

Джерело: складено автором.

У республіці Беларусь держзамовлення регламентується «Положенням про порядок прогнозування потреб у трудових ресурсах для формування замовлення на підготовку фахівців, робітників, службовців» [3].

Цим положенням встановлюється порядок прогнозування потреб у трудових ресурсах для формування державними органами, замовлення на підготовку фахівців у державних установах вищої освіти за рахунок державних засобів.

У замовленні визначаються прогнозовані державними органами обсяги й структура підготовки кадрів (випуск із установ освіти) за спеціальностями (напрямами спеціальностей, спеціалізаціями), кваліфікаціями (професіями робітників, посадами службовців) для організацій, зацікавлених у підготовці кадрів, в установах освіти за рахунок засобів республіканського й місцевих бюджетів на підставі заявленої організаціями додаткової потреби в трудових ресурсах. Порядок формування держзамовлення підготовки фахівців в республіці Беларусь наведено на рис. 3.



Рис. 3. Порядок формування держзамовлення підготовки фахівців в республіці Беларусь

Джерело: складено автором.

Додаткова потреба в трудових ресурсах визначається як потреба у випускниках установ вищої, середньо-спеціальної, професійно-технічної освіти в рік їхнього випуску для поповнення кадрового складу організацій, необхідного для розвитку виробництва, реалізації інноваційних проектів, включаючи створення нових високотехнологічних виробництв, відшкодування вибуття кадрів.

Узгодження проектів контрольних цифр прийому до установ вищого, середнього спеціального або професійно-технічного утворення здійснюється засновниками щорічно.

Як було відзначено вище, такої системи як «Держзамовлення» в країнах з історично ринковою економікою не існує. Однак не варто думати, що вищу й фахову освіту в таких країнах можливо одержати тільки на платній основі. Навпаки, більшість європейських країн дотримуються концепції доступності освіти, тому вища освіта для своїх громадян, а в деяких випадках і для іноземців, надається безкоштовно або за «символічну» плату. Подібна ситуація можлива завдяки істотній підтримці системи вищої й професійної освіти з боку держави. Державне фінансування дозволяє зробити вищу освіту доступною.

У більшості країн Європи кількість місць для безкоштовного навчання у вищих навчальних закладах визначається виходячи з можливостей ВНЗ та обсягів державного фінансування. Структура прийому на навчання по напрямках підготовки визначається виходячи зі сформованої кон'юнктури на відповідних ринках освітніх послуг.

Згідно з рейтингом асоціації U21 найкращими країнами для отримання вищої освіти є:

1. США; 2. Королівство Швеція; 3. Канада; 4. Фінляндська Республіка; 5. Королівство Данія; 6. Швейцарська Конфедерація; 7. Королівство Норвегія; 8. Австралія; 9. Королівство Нідерландів; 10. Великобританія; 11. Республіка Сінгапур; 12. Австрійська Республіка; 13. Королівство Бельгія; 14. Нова Зеландія; 15. Французька Республіка; 16. Ірландія; 17. ФРН, Гонконг; 18. ПАР; 19. Держава Ізраїль; 20. Японія; 21. Тайвань; 22. Корея; 23. Португальська Республіка; 24. Королівство Іспанія; 25. Україна[4].

Враховуючи зазначене, доцільним є розглянути системи фінансування доступної вищої освіти в деяких країнах з розвинутою системою підготовки висококваліфікованих кадрів.

ВНЗ Великобританії одержують фінансування з різних суспільних і приватних джерел. Найбільше джерело – уряд. Департамент освіти й професійного навчання надає грошові кошти через Ради фінансування вищої освіти Англії й Уельсу (РФВОА й РФВОУ) [5, 6, 7].

Система фінансування вищої освіти Великобританії побудована виходячи з певних критеріїв, що одержали назву «фінансування за формулою». Вона припускає розподіл державних засобів залежно від показників прийому студентів, трудомісткості та капіталоємності їхнього навчання. Основним її механізмом є щорічні блоки-гранти, які становлять 80% коштів, що виділяються урядом і розподіляють через відповідні Ради.

При проведенні фінансової політики уряд підкреслює, що одного збільшення фінансування недостатньо для досягнення фінансової стійкості університетів. Як напрямки успішного рішення даного завдання Департамент освіти пропонує вузам активно формувати власні (позабюджетні) фонди й здійснювати більш тісне співробітництво з бізнесом. Важливим напрямком вважається також розвиток власних університетських компаній і корпорацій, тобто структур з комерціалізації результатів досліджень та університетських знань, насамперед, через оптимізацію схем передачі університетами знань й інновацій у промисловість.

Фінансування освіти в Німеччині з боку держави здійснюється на трьох рівнях: федеральному, регіональному (землі) і місцевому (муніципалітети). Основним джерелом державного фінансування вищої освіти є бюджети земель, у той час як частка федерального бюджету не перевищує 7% (без обліку федеральних асигнувань на загальнонаціональні дослідницькі й інші цільові програми) [5, 7, 8, 9].

У порівнянні з іншими країнами Європи в Німеччині вузи мають обмежені можливості для залучення позабюджетних коштів, оскільки повноцінна плата за навчання не стягується навіть із іноземних студентів (вони приймаються у вузи Німеччини на умовно-безкоштовній основі в межах, виділених для цих цілей квот – від 5 до 15% залежно від спеціальності). Обов'язкова плата за навчання складає від 35 до 900 євро в семестр і поступово знижується. Внаслідок цього додаткові надходження вузам ідуть в основному за рахунок оплати за виконання НДР за договорами з фірмами, підприємствами, дослідницькими фондами й установами, а також оплати за виконання досліджень й інших робіт із замовлень федеральної й регіональної влади.

Виділення бюджетних засобів на наступний рік здійснюється за формулою: "фактично досягнуте плюс обґрунтоване (прийняте) фінансування під нові види витрат". При цьому здійснюється жорстке нормування ВНЗ за всіма конкретними статтями витрат, включаючи визначення чисельності штатів. Бюджети ВНЗ формуються за рахунок основних субсидій, додаткових дослідницьких грантів і доходів від управлінської й комерційної діяльності.

В Ірландії бюджет всіх державних вузів на дві третини формується надходженнями з бюджету, ще третина надходить від студентів, що оплачують своє навчання. Після скасування студентських виплат уряду довелося шукати додаткові засоби для фінансування вузів [5, 9].

В Ірландії відбувся перехід від системи «одноразових виплат» до гнучкого грантового фінансування й самостійного планування вузом свого бюджету. Університети та технологічні інститути створюють власні компанії, що організують виробництво та комерціалізацію продукції на основі результатів досліджень, різних навчальних матеріалів і додаткових освітніх послуг. Можливість безкоштовного навчання поширюється тільки на студентів очного відділення, громадян держав ЄС, що навчаються в державних вузах. Студенти з держав, що не входять у ЄС, повністю оплачують своє навчання.

У цілому взятий Ірландією курс на модернізацію освіти, підвищення рівня самоврядування вузів й їхньої фінансової стійкості збігається з напрямком реформування освіти, сформульованим ОЕСР.

В Італії структура фінансування інститутів вищої освіти складається із коштів федерального бюджету й з безпосереднього бюджету університетів. Сьогодні італійські вузи прагнуть до збільшення доходів за рахунок диверсифікованості недержавних джерел фінансування, використовуючи їх у комплексі із коштами державного бюджету. У якості важливих нових джерел фінансування виступає проектна та дослідницька діяльність. Водночас зворотною стороною росту обсягу недержавного фінансування, у тому числі в науково-дослідному секторі, стає зростаюча залежність від зовнішніх інвесторів і відсутність у ВНЗ упевненості в стійкому розвитку.

Система вищої освіти Канади фінансується з декількох джерел, причому роль федерального уряду не є визначальною. Фінансування вузів складається із коштів федерального бюджету, коштів органів управління провінціями й муніципальних бюджетів, а також коштів самих університетів. У цілому витрати федерального уряду, місцевих органів управління, включаючи витрати державних фондів, складають близька 55% загального доходу університетів, що значно нижче аналогічного показника в країнах Європи й США.

Насамперед, федеральним бюджетом фінансуються цільові програми дослідницької діяльності за допомогою Національного фонду сприяння інноваціям, орієнтованого на стимулювання науково-дослідних розробок університетів. Оплата навчання студентами складає близько 20% доходу університетів; прями інвестиції, продаж товарів і послуг, здача в оренду площ й освітніх фондів – ще 25% [5, 9].

У Нідерландах витрати на освіту постійно збільшуються. Університети одержують фінансування із трьох джерел. Перший потік іде безпосередньо від Міністерства освіти (для ряду вузів – від Міністерства сільського господарства). Друге джерело фінансування

надходить через систему Голландської організації з наукових досліджень. По-третє, надходження від приватних компаній, Європейського Союзу, некомерційних організацій і від студентів як плата за навчання. Також уведена система фінансування університетів, у якій передбачається залежність обсягу державних надходжень від якісних показників діяльності. Сьогодні 37% всіх державних надходжень – це фіксований бюджет вузу, 50% залежить від кількості дипломів, 13% – від кількості набраних першокурсників. На даний момент діє система фінансування, заснована на урядових грантах, переданих ВНЗ. Враховується також число першокурсників, що випускають щорічно, фахівців і присуджуваних ступенів.

Зворотню стороною стрімкого зростання недержавних доходів в університетах вважається залежність ВНЗ від комерційних грантів і грантів різних міжнародних організацій. У випадку їхнього скорочення фінансова стійкість грантоотримувачів може бути підірвана.

В Словенії державні джерела становили 3/4 доходу освітніх установ, інший дохід надходив з недержавних джерел. Більша частина останніх – це плата за навчання, що стягується зі студентів заочного відділення і плата за курси підвищення кваліфікації. Механізм фінансування ґрунтується на формулі, у якій найважливішим показником є число студентів. В державних вузах студенти денних відділень не платять за навчання, у той час як студенти заочного відділення оплачують повну вартість.

В порівнянні з державними вузами в інших країнах, американські державні освітні установи черпають більшу частину засобів із приватних джерел і плати студентів за навчання. Джерела фінансування розподіляються в такий спосіб: плата за навчання – 19%; федеральний бюджет – 22%; бюджет штату – 36%; місцевий бюджет – 4%; приватні гранти, субсидії й контракти – 4%; сторонні джерела фінансування, не пов'язані з основною діяльністю вузів (доходи від капіталовкладень і т.ін.) – 1%; комерційна діяльність і послуги – 11%; інші джерела – 3%. У приватних університетах значно вище частка від плати за навчання й нижче – від федеральної влади й влади штату. В іншому джерела розподіляються подібним образом.

В Японії діють три моделі фінансування вузів: приватне фінансування без залучення державних фондів; державне фінансування без залучення приватних коштів; змішане фінансування [5, 9].

Багато навчальних інститутів були утворені як приватні підприємства, без розрахунку на державну підтримку. Споконвічно це були приватні університети й коледжі в чистому виді. Ці навчальні заклади одержують невеликі асигнування від державної або місцевої влади. Оскільки державні відрахування невеликі, на плечі батьків студентів цих навчальних закладів лягає значний фінансовий тягар. Однак такий спосіб фінансування обраний відповідно до законодавства самими навчальними закладами.

Нечисленні вузи другого типу є повністю державними. Серед них Поліцейська й Морська академії й ряд вузькоспеціалізованих інститутів. Передбачається, що їхні випускники будуть працювати в державному секторі, їм гарантовані робочі місця, і вони вчатся безкоштовно. Приватне фінансування таких вузів повністю заборонено.

До третього типу вузів відносяться більшість японських коледжів й університетів, що одержують як державні асигнування, так і приватну підтримку. Більшість із них – приватні вузи. У приватних вузах навчається 75% студентів. У Японії склалося стійке уява про те, що бюджет приватних ВНЗ не повинен більш ніж на 50% формуватися з державних коштів, оскільки це підірве їхню автономію. Крім того, бюрократія й надлишкове регулювання можуть привести до того, що приватні вузи втратять свою самобутність й ефективність, і, отже, не зможуть досить швидко пристосовуватися до мінливих потреб суспільства. Крім того, вважається, що перевагу варто віддавати не підтримці вузів, а індивідів – студентів.

На цьому тлі цікавим є досвід реформування системи освіти в КНР.

В Китаї основні положення нової економічної політики відносно освіти зводяться до наступного:

- 1) відмова від принципу залишкового бюджетного фінансування;
- 2) багатоканальність (диверсифікованість джерел) фінансування;
- 3) фінансова самостійність навчальних закладів;
- 4) перехід до децентралізованого управління витратами;
- 5) введення податкових пільг для системи освіти;
- 6) введення спеціального податку на освіту;
- 7) створення цільових фондів;
- 8) введення з 1994 р. плати за повну середню й вищу освіту. Частка державного фінансування вищої школи скорочується [4, 5, 9].

Паралельно розширенню квоти студентів, що навчаються за свій рахунок, ВНЗ зробили перехід від безкоштовного державного навчання студентів, прийнятих за державним замовленням, до фактично платного. Частка плати за навчання від його собівартості становить 20-25%, а для студентів, прийнятих понад державне замовлення – 50-80%. Щоб забезпечити продовження навчання тим студентам, родини яких перебувають у скрутному економічному становищі, китайський уряд почав цілий ряд заходів, головні з яких наступні: система заохочувальних стипендій, система надання можливості підробітку одночасно з навчанням, система допомоги в особливо важких ситуаціях, система скорочення або звільнення від плати за навчання, система державного субсидування в допомогу учням.

Відмінності та спільні риси систем фінансування вищої освіти в різних країнах наведено в таблиці 1.

Наведені факти дозволяють зробити висновок про те, що державне фінансування вищих навчальних закладів є необхідною умовою забезпечення доступності вищої освіти. Проте, необхідно спрямовувати державне фінансування таким чином, щоб підтримку отримали ті напрями підготовки, які є найбільш затребуваними в економіці. Цього можна досягнути шляхом реформування системи «держзамовлення». Основним недоліком такої системи є неможливість точного визначення перспективних потреб економіки в кваліфікованих кадрах. Тому виділення державного замовлення за напрямками підготовки не завжди відповідає потребам економіки. Ця різниця збільшується також за рахунок небажання абітурієнтів вступати на непопулярні спеціальності, незважаючи на необхідність підготовки таких кадрів для держави.

Таблиця 1

Порівняння систем фінансування вищої освіти

Країна	Державне фінансування	Недержавне фінансування	Безкоштовне навчання	Фінансова підтримка студентів
Великобританія	Щорічні блоки-гранти близько 80% фінансування за формулою «показники прийому студентів + трудомісткість та капіталоемність їх навчання»	Передача знань, капіталізація результатів наукових досліджень, плата за навчання	Сплата в розмірі 1000 фунтів на рік для громадян, для іноземних студентів від 5000 фунтів зв рік	Стипендії, дозволи на роботу
Німеччина	Фінансування за формулою "фактично досягнуте + обґрунтоване (прийняте) фінансування під нові види витрат"	Гранти на наукові розробки від великих компаній, фондів	Умовно-безкоштовне навчання (символічна оплата 95-900	Стипендії, соціальні виплати, дозволи на роботу,

	За рахунок федерального бюджету – до 7%, інше – з бюджетів земель		євро на рік, постійно знижується). Для іноземних студентів навчання теж умовно-безкоштовне за квотою від 5 до 15%	робочі місця для студентів
Ірландія	Гнучке грантове державне фінансування на базі самостійного планування вузом свого бюджету	Комерційні структури всередині ВНЗ, які забезпечують комерціалізацію наукових розробок. Сплата за навчання	Безкоштовне навчання для громадян ЄС за очною формою. Студенти, які не є громадянами ЄС повністю сплачують навчання	Стипендії, гранти
Італія	Система одноразового фінансування, заснована на принципі цільового планування й використання бюджетних засобів. Складає 75-80% фінансування ВНЗ.	Фінансування проектної і дослідної діяльності.	Сплачується «податок на навчання» від 500 євро на рік. Безоплатне навчання можливо при отриманні стипендії	Стипендії, гранти, позики на навчання
Канада	Фінансування за рахунок коштів федерального та місцевих бюджетів складає близька 55%	Оплата навчання студентами складає близько 20% доходу університетів; прямі інвестиції, продаж товарів і послуг, здача в оренду площ і освітніх фондів - ще 25%	Платне навчання	Стипендії, гранти, знижки на оплату навчання
Нідерланди	Більше 70% - державне фінансування. 37% державних надходжень — це фіксований бюджет вузу, 50% залежить від кількості дипломів, 13% — від кількості набраних першокурсників. Діє система	Надходження від приватних компаній, Європейського Союзу, некомерційних організацій і від студентів як плата	Для громадян ЄС можливе отримання державної студентської допомоги, яка перекриває вартість	Стипендії, гранти, дозвіл на підробітку

	фінансування, заснована на урядових грантах.	за навчання	навчання	
Словенія	Більше 70% - державне фінансування за формулою, у якій ураховується не тільки кількість студентів, але й число випускників; це також залежить від групи, на яку спрямована певна програма навчання (існує шість таких груп).	За рахунок плати за навчання на заочному відділенні та курсах підвищення кваліфікації	В державних ВНЗ очне навчання безкоштовне, але кількість місць обмежена. Заочне навчання повністю платне, але кількість студентів необмежена.	Державні стипендії і гранти, субсидії на житло, харчування.
США	Федеральний бюджет - 22%; бюджет штату - 36%; місцевий бюджет - 4%. У приватних університетах значно вище частка від плати за навчання й нижче - від федеральної влади й влади штату. В іншому джерела розподіляються подібним образом.	Плата за навчання - 19%; приватні гранти, субсидії й контракти - 4%; сторонні джерела фінансування, не пов'язані з основною діяльністю вузів (доходи від капіталовкладень і т.д.) - 1%; комерційна діяльність і послуги - 11%; інші джерела - 3%.	Безплатне навчання відсутнє.	Державні та недержавні стипендії та гранти на навчання.
Японія	Повністю державне фінансування ВНЗ ключових державних напрямів (оборона, поліція і т.і.). Часткове державне фінансування інших державних (до 60% коштів) та приватних (до 15%) ВНЗ.	Сплата за навчання, передача технологій та впровадження наукових розробок.	Безплатне навчання в державних ВНЗ із 100% державним фінансуванням.	Стипендії, гранти
Китай	Фінансування за рахунок центрального та місцевих бюджетів	Введення плати за навчання, цільових програм фінансування ВНЗ	Студенти за держзамовленням сплачують 20-25% від собівартості навчання, ті, що прийняті понад замовлення – 50-80%	Система соціальної підтримки

Джерело: складено автором.

Фінансування вищих навчальних закладів виходячи з їх можливостей до підготовки фахівців та прогнозних показників розвитку є більш перспективним в цьому напрямку. Це обумовлено тим, що попит серед абітурієнтів щодо напрямів підготовки формується тенденціями розвитку ринку праці. Тобто, ті спеціальності, що є найбільш затребуваними в економіці і є найбільш популярними серед абітурієнтів.

Проте, в підготовці кадрів, необхідних з точки зору держави, доцільно звернути додаткову увагу на систему фінансування вищої освіти в Японії, де такі кадри готуються виключно за рахунок держбюджету (аналогічно «держзамовленню»), а всі інші напрями підготовки частково дотуються у відповідності до тенденцій ринку праці та розвитку національної економіки.

Висновки. Необхідним на сучасному етапі є виділення та фінансування з державного бюджету підготовки фахівців необхідних для функціонування національної економіки спеціальностей. Водночас необхідно надати більше самостійності університетам щодо підготовки фахівців за напрямками, найбільш популярними серед абітурієнтів та роботодавців.

Список використаної літератури

1. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження порядку формування державного замовлення на підготовку фахівців, наукових, науково-педагогічних та робітничих кадрів, підвищення кваліфікації та перепідготовку кадрів» № 306 від 15 квітня 2013 р.

2. Распоряжение Правительства российской Федерации о Государственной программе Российской Федерации «Развитие образования» на 2013-2020 годы № 792-р от 15 мая 2013 г.

3. Постановление совета министров республики Беларусь «О некоторых вопросах формирования заказа на подготовку кадров» N 972 от 19 июля 2011 г.

4. Рейтинг країн, привабливих для отримання вищої освіти. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.depo.ua/ru/vlast-i-socium/socialka/top-25-luchshih-stran-dlja-poluchenija-vysshego-obrazovanija.htm>

5. Лукичев Г.А., Филиппов В.М. Системы финансирования высшего образования в зарубежных странах. – М.: РУДН, 2008. – 194 с.

6. Higher education in Great Britain. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.educationuk.org/global/sub/higher-education>

7. Education at a Glance 2013. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://www.oecd.org/edu/eag2013%20\(eng\)--FINAL%2020%20June%202013.pdf](http://www.oecd.org/edu/eag2013%20(eng)--FINAL%2020%20June%202013.pdf)

8. Internationalization of Higher Education. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.bmbf.de/pub/internationalization_of_higher_education_2010.pdf

9. The educational system in Germany. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.hanse-parlament.org/images/images/pdf/es_germany.pdf

Стаття надійшла до редакції 13.11.2014.

M. Avksientiev

THE SURVEY AND COMPARISON OF SYSTEMS OF UNIVERSITY'S FINANCING

One of the most important issues of modern society, which is on its way to “knowledge economy”, is quality of expert preparation in Universities. In post-Soviet countries such as Ukraine, Russian Federation and Belorussia higher education is still depend much on the state financing, such called “governmental order”. Such situation is damaging educational sphere a lot, thus we are to compare changes that had taken place in 23 years of independence, and state which country succeeded most in diversifying higher education financial sources.

Moreover in order to terminate development gap between countries author adds to the survey data form such countries as GB, Canada, USA, Germany and other. The survey conducts that state financing of higher education is needed social function that allows people to get access to free higher education. Although, government expenditures are to be based on forecast of economy development in order not to fulfill the unreasonable social demand on popular specialties.

To provide the abovementioned affectivity in many countries there are special agencies that calculates forecast need on labor market. Although, as the survey showed, the main advantage of so called "developed countries" is multichannel of financing sources. In Canada, US and others wide network of personal educational grants. In Great Britain block-grants are the main tool of governmental high educational financing.

Thus, as we can see form the survey, while governmental financing still plays important role for the universities of all examined countries the main tendency of the modern educational philosophy is budget multichannel, that is to increase efficiency of social spending's on education.

Key words: *procurement specialists training, public funding of higher education, accessible higher education, free higher education, financial support for students*

УДК 332.14

І. А. Василенко, А. А. Годлевська

СТАЛИЙ РОЗВИТОК РЕГІОНУ В УМОВАХ СОЦІАЛЬНО ОРІЄНТОВАНОЇ ЕКОНОМІКИ

Проаналізовано сутність дефініції «регіон», «сталій розвиток регіону» в умовах соціально орієнтованої економіки, враховуючи сталість системи. Обґрунтовано те, що ознакою територіального розвитку є соціально-економічна орієнтація, тобто оцінка вектора і кількісних параметрів регіональних ситуацій, насамперед по тому, як вони впливають на рівень і якість життя населення. Уточнено склад функцій регіону як соціально-економічної системи. Запропоновано поняття «регіон» та дано комплексне визначення поняття «сталій розвиток». Визначено специфіку стійкості регіональної соціально-економічної системи, яка залежить не тільки від зовнішніх чинників, а й внутрішніх, що характеризують економічні, соціальні та екологічні аспекти регіонального розвитку.

Ключові слова: *регіон, сталій розвиток, соціально-економічний розвиток, функції регіону.*

Постановка проблеми. Сучасний розвиток України, його стан та тенденції, оцінка спроможності регіонів не можливий без урахування необхідності сталого розвитку країни. В цьому питанні надзвичайно важливий саме регіональний рівень, на якому вирішуються питання відтворення продуктивних сил, реалізуються проекти соціально-економічного розвитку, задовольняються ключові соціальні потреби населення, а показники розвитку регіональної економіки є критерієм визначення рівня економічного розвитку держави в цілому. Тому обґрунтування поняття сталій розвиток регіону, визначення напрямів сталого та соціально-економічного розвитку регіону, а також виявлення їх функціональних особливостей визначають актуальність питання.

Аналіз останніх досліджень і результатів. Питаннями соціально направленою розвитку регіону в умовах сталої орієнтації займалися такі вчені, як А.Гальчинський, Ю.Гладкий, В.Геиц, А.Єпіфанов, Д.Стеченко, А.Чистобаев та ін., однак питання залишається не вирішеним.